

Paedag. Qu. 375/1

MAGYAR

1042238

PEDAGÓGIAI LEXIKON

A MAGYAR PEDAGÓGIAI TÁRSASÁG MEGBÍZÁSÁBÓL
FINÁCZY ERNŐ és **KORNIS GYULA**
KÖZREMŰKÖDÉSÉVEL SZERKESZTETTE
KEMÉNY FERENC

**MTA
KIK**

I. RÉSZ: ABÁDI-JUVENTUS
RÉVAI IRODALMI INTÉZET KIADÁSA

kérdéseivel. Mély vallásos érzéstől áthatva, hisz az emberek jó tulajdonságaiban, amelyek azonban helyes vezetés (érted jó iskola) hiányában leromlanak. Arabeszk (1835) c. kötetében két tanulmányban foglalkozik a történelem és a földrajz tantervével, tanításának módszerével (német fordításban: *Über den Unterricht in der Weltgeschichte és Gedanken über Geographie für die unteren Klassen*, az Arabesken c. kötetben, kiadta O. Buek, 1912; magy. ford. Szémán J. 1900). Az iskolában szerzett tapasztalatait és nézeteit legnagyobb alkotásában, a *Holt lelkek* c. regényes korrajzban foglalja össze (1837; magy. ford. Szabó E. 1905). Ennek egyik fejezetében szembeállítja egymással a jó és a rossz iskolát és kidomborítja pedagógiai gondolkodásának két fő szempontját: az állampolgári nevelést és a tehetségesek külön iskolázását. V. ö. Goldziher Mária: *G. eszméi a nevelésről* (M. P. 1918, 419—24).

Goldbergi iskola: I. Trotzendorf.

Goldsmith, Oliver (1728—74) angol költő és író. Egy ideig tanító is volt, de ezen a pályán nem boldogult és íróvá lett. Híres családi regényében *The Vicar of Wakefield* (magy. A vékfieldi pap, Csorja F. 1831, Ács Zs. 1855, 1873, 1878) írja, hogy inkább lenne newgati börtönőr, mint fiúk tanítója. Ám azért nagy véleményvel volt a tanítói hivatásról: „A társadalom valamennyi tagja között nem ismerek hasznosabbat vagy tiszteletreméltóbbat a tanítónál... Nem látok olyat, akit általában jobban megvetnének, vagy akinek képességeit olyan rosszul jutalmaznák.“ G. a nevelésben konzervatív és Locke-éivel elmentéses nézeteket vallott: híve a nyelviskolázásnak, a tanulók önbíráskodásának, a klassz. nyelveknek, a testi fenyítésnek (amelyet az iskolaszolga végezzen, nehogy a tanító iránti szeretet csorbát szenvedjen), ellensége minden korai érettségre irányuló törekvésnek és a szellemi túltelhelésnek. *The Deserted Village* c. művében egy tanító, *The Schoolmistress* c. költeményében egy tanítónő képét rajzolja, akik az akkoriban virágzó keresztény puritán Charity-Schoolban működtek. V. ö. Br. Dressler: *Geschichte d. engl. Erziehung* (1928, 142—43., 237. l.).

Goldziher I. Ignác (1850—1921) orientalista, a tudományos iszlámkutatók egyik megalapítója, 1904. a bp. egyet. r. tr. A M. T. Ak. rendes és igazgatósági tagja, az I. oszt. elnöke, a legtöbb európai akadémianak tagja. Dolgozatai közül a pedagógia körébe vágnak és részben alapvető jelentőségűek: *Tanügyi reformok Egyiptomban* (Magy. Tanügy, 1873, II. 129—137, 201—208). A héber tanulmányok főiskoláinkban (u. o. 94—99). *Töchtererziehung im Orient* (P. Lloyd 1874,

372. sz.). A mythologia tanításáról (Magy. Tanügy, 1875, IV. 115—20, 172—77). Muhammedán főiskolai élet (Bp. Szemle XX. 302—23). Talmudtóraintézetek (Magy. Zsidó Szemle, 1885, II. 536—44). Talmudtóra, hittanítás, pro-szeminárium, szeminárium (Magy. Zsidó Szemle, 1886, III. 214—19). Education (Hasting Encyclopaedia of Religion and Ethics, V. 198—207). Ez utóbbi dolgozat javarészt az elemi oktatás történetének vanszentelve. *Heller.* — 2. *Károly* (1881—) G. I. fia. Göttingenben is tanult. A polgári isk. tanárképző főisk. tr. (1908—1929), a keresk. tanárképző intézetben előadó tr. (1916—1919) volt, 1911 óta műegyetemi mtr. Értékes működést fejtett ki a matematikai és a gazdasági tárgyak tanítása reformjával kapcsolatban s az erre vonatkozó nemzetközi bibliográfiája, amelyet D. E. Smith-vel együtt szerkesztett, az északamerikai közokt. kormány kiadásában jelent meg. Élénk része volt még a polgári és a keresk. iskolák tantervének és utasításainak megalkotásánál. Nagyszámú matematikai didaktikai vonatkozású értekezést és könyvismertető cikket írt bel- és külföldi szaklapokba; legutóbbi idevontatkozó dolgozata az amerikai matematikus tanárok nemzetközi szövetsége 1929. évkönyvében jelent meg. *Sós.*

Gombos Ferenc Albin (1873—) pedagógus és író, brassói reál., majd bp. áll., utóbb gyakorló gimn. tr., a M. T. Ak. lev. tagja. Kiváló buzgalommal és sikerrel szolgálja az iskolai kirándulások és utazások ügyét. M.: számos történeti monográfia és ifj. irat. Ilyenek: *A Robinsonok királya* (1910). *Hájas Muki kalandjai* (1910). *H. M. mint Robinson Crusoe* (1914). *Szent László piros rózsája* (1923) stb. *Középkori krónikások* (kútfőgyűjtemény). *Az 1437. évi parasztlázadás története* (1898). *Paulus Diaconus* (1901). *Luidprand történeti munkái* (1908). *Freisingi Ottó krónikája* (1912) stb. *Összefoglaló történeti előadások* (Uránia: Népszerű tud. felolvasások).

Gondnokság. Az állami elemi népiskolák anyagi ügyeit nem iskolaszékek, hanem gondnokságok intézik. Az 1907: XXVI. t.c. 15. §-a értelmében minden községben, ahol áll. népiskola áll fenn, G. alakítandó. A G.ok teendőit a vk. miniszternek 1909. évi 53.000. sz. rendeletével kiadott „Utasítás az állami elemi népiskolák gondnoksága és az állami elemi népiskolák tanítói, illetve igazgató-tanítói számára szabályozza. Az Utasítás I. része négy fejezetben az áll. elemi népisk. G.-ról szól és pedig az 1. fej. a G. megalakításáról és szervezetéről, a 2. fej. a G. teendőiről az elemi iskolák anyagi ügyei körül, a 3. fej. a G. teendőiről a tankötelezettség végrehajtása és az iskolai rendtartásra nézve s a 4. fej. a G. teendőiről a gazda-